

POMORSKO-PARTIZANSKE JEDINICE NA JADRANU

U teoriji i realizaciji koncepcije općenarodnog odbrambenog rata stvoreni su veoma povoljni uvjeti za formiranje partizanskih jedinica na teritorijalnom principu. Da li su nam takve jedinice potrebne? Šta treba u miru pripremiti za formiranje ovih jedinica? O tome će biti reči u ovom članku.

Ako se pođe od principa da totalni napad zahtjeva i totalnu odbranu, na postavljena pitanja bez dvoumljenja treba odgovoriti potvrdno, jer koncepcija općenarodne odbrane zahtjeva totalni rat kao odgovor svakoj agresiji. Potvrdno se mora odgovoriti i zbog toga, što će naša RM predstavljati samo najbolji dio naše pomorske odbrane. Prema tome, ostaje još dovoljno prostora, sredstava i ljudstva za formiranje pomorsko-partizanskih jedinica. Za to je potrebno imati određenu materijalnu osnovu, a pre svega odgovarajuće brodove. Takvih brodova u nas ima dovoljno. Evo podataka o njima:

Stanje 31. decembra 1963.¹

Motorni brodovi od 10 do 301 BRT	Motorni jedrenjaci od 10 do 301 BRT	Ribarski brodovi od 10 do 98 BRT	Obični čamci sa motorom	Ribarski čamci sa motorom
173	424	213	5.079	1.103

Od brodova koji su navedeni u tablici, za formiranje pomorsko-partizanskih jedinica potrebni su, u prvom redu, motorni čamci, leuti, ribarski brodovi, motorni jedrenjaci i druge vrste brodova (popisni brodovi) koji ne ulaze u sastav operativnih jedinica RM, odnosno nisu neposredno pod njenom komandom. S obzirom na to što navedenih brodova ima dovoljno, kada bude potrebno, mogu se formirati pomorsko-partizanske jedinice.

¹ „Godišnjak pomorstva SFRJ 1962/63”. Najnoviji „Godišnjak pomorstva SFRJ”, koji je u pripremi za štampu, pokazuje da se broj brodova znatno povećao.

Historijska je istina da je mornarica NOVJ, zahvaljujući svojoj organizaciji i snagama kojima je raspolagala, uspješno izvršila postavljene zadatke. Tom prilikom je stekla mnogo dragocjenih iskustava. Ova iskustva mogu da posluže kao polazna osnova kako treba u uslovima općenarodne borbe organizirati pomorsko-partizanske jedinice, njihovu upotrebu, način komandovanja, mornaričko-tehničko i pozadinsko obezbjeđenje i dr. Ova iskustva pokazuju koje mjere treba poduzeti u miru radi formiranja i organiziranja pomorsko-partizanskih jedinica, i kako da se brzo, jednostavno i efikasno pređe iz mirnodopskog stanja na ratno. Naravno, buduća borbena dejstva neće se voditi po istim načelima kao u II svjetskom ratu, ali naš poslijeratni razvitak, stanje i specifičan položaj naše zemlje, međunarodna situacija, rat u Koreji i Vijetnamu (naročito pomorska dejstva) pokazuju da stečena iskustva, obogaćena novim saznanjima i iskustvima, nikad ne zastarevaju, pogotovo ne vlastita koja su stečena u općenarodnoj borbi protiv okupatora.

U uslovima naše NOB, stvoriti ratnu mornaricu mogao je samo narod koji je, predvođen KPJ, znao za kakve se ciljeve i protiv koga bori. Ako se naš narodnooslobodilački rat tretira kao nešto specifično u svjetskim razmjerama, stvaranje ratne mornarice u takvim uslovima je veliki uspjeh naših naroda. Prema tome, izučavati iskustva naše NOB, pogotovo na moru, te ih uspješno primjenjivati u sadašnjim i budućim uslovima, predstavlja naš stalan zadatak, osnovu od koje moramo polaziti kod organiziranja bilo kojeg oblika svenarodne odbrane na primorskom pojasu i otocima.

Od 1945. do danas u našoj literaturi, i na druge načine, obrađena su neka iskustva iz organiziranja i vođenja borbi na moru i to mahom od učesnika NOB. Danas se postavlja pitanje, da li su poslijeratni kadrovi ovladali tim iskustvima i da li ih dovoljno poznaju. Na tom polju postignuti su određeni rezultati, i to prvenstveno kroz redovno školovanje (u VVA i VVPA), ali kroz individualni rad to su postigli samo pojedinci. Iako je ovo posebna tema o kojoj ne mislim pisati, naša RM biće stručni i savjetodavni pomagač pri organiziranju i pripremama za rat pomorsko-partizanskih jedinica. Njeni kadrovi, a naročito poslijeratni, moraju znati detaljnije kakva je bila organizacija obuka posada Mornarice NOVJ, kakve su bile njene snage, naoružanje, organizacija mornaričko-tehničkog i pozadinskog obezbjeđenja i koja su iskustva o tim pitanjima stečena. Upoznavajući ova iskustva, oni će pronaći metode kako da se ona obogate novim saznanjima, i kako da ih primjene u savremenim uslovima. Više puta sam se uvjerio, razgovarajući s nekim drugovima, da se mnogo toga nedovoljno poznaje. Neki se čude kada im se, na primjer, kaže da su u Mornarici NOVJ izdavane pismene zapovjesti i ostali borbene dokumenti za izvršavanje određenog zadatka. Ovi dokumenti skoro nimalo (prema ondašnjim uslovima) nisu zaostajali za našim današnjim operativnim dokumentima. Iz ovog proizilazi i negativna interpretacija naše NOB na moru, jer pojedinci, ne poznavajući ovu borbu, kažu da će razne

zadatke i ostalo rješavati na „partizanski način“, pri tome misleći da određene zadatke ili vježbe nije ni potrebno pripremati, da ne treba ništa „pisati“ itd. Neki smatraju da su borbeni i ostali zadaci u NOB na moru izvršavani odoka, da nije bilo nikakvih priprema i da nije vođena nikakva dokumentacija. Takvih zabluda, istina, nema mnogo, ali tu-i-tamo one egzistiraju. U svakom slučaju, iskustva stečena tokom naše NOB moraju poslužiti kao temelj na koji će se nadograđivati sva ostala iskustva i saznanja, a to će poslužiti da stvaralački pridemo pripremanju i organiziranju pomorsko-partizanskih jedinica.

Kao posebna pitanja koja treba izučiti jesu iskustva okupatora koja se odnose na odbranu otoka i pomorskog pojasa od napada naših i savezničkih snaga. Poznato je, na primjer, da je njemačka ratna mornarica na Jadranu uvrstila u svoj sastav i naoružala veći broj brodova koji, inače, prema njihovim načelima, nisu spadali u „ratne”.² Oni su se naoružavali ribarskim brodovima srednjeg i većeg tipa, motornim jedrenjacima, koje su na Jadranu upotrebljavali kao tzv. HZ³ i „sipa”⁴ brodove. Osim toga, u pomorskom saobraćaju mnogo su upotrebljavali motorne jedrenjake koji su prevozili ratni i ostali materijal, odnosno trupe prilikom izvršavanja raznih operacija protiv naših snaga na otocima i primorskom pojasu. Potrebno je steći i određena saznanja o ovim iskustvima, jer je poznato da je njemačka ratna mornarica na Jadranu, naročito na našem dijelu obale, rješavala jedan od najvažnijih zadataka — odbranu vlastitih pomorskih komunikacija — što će u eventualnom napadu agresora na našu zemlju biti jedan od važnih zadataka naše RM.

POMORSKO-PARTIZANSKE JEDINICE⁵

Pod ovim pojmom podrazumijevam sve one pomorske plovne objekte male tonaže koje treba organizirati u okviru teritorijalnih i partizanskih jedinica. Iako treba izbjegavati svaki šematizam, ipak ove plovne jedinice treba organizirati prema teritorijalnom principu, kao što su organizirane i ostale teritorijalne i partizanske jedinice. Specifičnosti Jadrana uslovljavaju dve vrste pomorsko-partizanskih jedinica: otočke (koje bi se formirale na otocima) i primorske (koje bi se formirale uz obalu). Taktički i organizacijski bi bilo najbolje da se od brodova predviđenih za pomorsko-partizanske jedinice, formiraju flotile—odredi koji su se dobro pokazali u NOB — na moru. Prema tome, flotile — odredi formirali bi se na svim našim otocima gdje to zahtijevaju određeni uslovi. Pri tome

² Njemačka ratna mornarica je na osnovu iskustava koja su stečena u pomorskim dejstvima na Crnom moru, gradila posebne vrste drvenih brodova s odgovarajućim naoružanjem, tzv. KFK-brodove (ratno ribarski brod).

³ Hafen Schutz — Boote — brodovi za lučku zaštitu.

⁴ Posebni protivpartizanski brodovi, upotrebljavani kao brodovi— zasjede.

⁵ Po mom mišljenju, ovaj naziv bi najbolje odgovarao za te jedinice. Kontraadmiral J. Žužul u svom radu (MG-1, 1968, str. 17) naziva ih akvatorijalno-teritorijalnim jedinicama.

je potrebno da se na određenim otocima ili dijelu obale gdje nema dovoljno brodova, ili ih uopće nema, dodijele brodovi iz susjednih rejonu u kojima ih ima dovoljno (ovo se posebno odnosi na nenaseљene ili slabo naseljene otoke).

Jačina i sastav flotila—odreda zavisio bi od konkretne situacije. Organizacija flotila—odreda ne bi smjela biti glomazna, pa bi bilo bolje da se na određenom području formira više flotila—odreda, nego da one budu nepokretne i nesposobne za predviđene zadatke. Flotila bi se dijelila na odrede, a svaki odred bi obuhvatao (po mogućnosti) brodove istih ili sličnih taktičko-tehničkih osobina. Tako, na primjer, jedna otočka flotila sastojala bi se: od nekoliko odreda za namjenske zadatke; jednog do dva odreda za prevoz materijala i pomoćnog odreda, u koji bi ulazili brodovi za prevoz goriva i vode; bolnički brod; brod za spasavanje i brod—radionica. Ovako organizirane flotile biće sposobne da izvršavaju sve zadatke iz okvira teritorijalne odbrane otoka i primorskog pojasa, zadatke za potrebe organa narodne vlasti, društveno-političkih zajednica, privrednih organizacija, i da preuzmu dio zadataka iz domena operativnih jedinica RM. Gdje se ne bi mogla formirati flotila, formirao bi se odred po istom principu, naravno, s određenim grupama brodova.

Flotile—odredi treba da su podređeni najvišoj teritorijalnoj komandi na dotičnom području, odnosno općinskom štabu narodne odbrane. Zbog toga u tim komandama po formaciji treba predvideti pomorskog oficira koji poznaje mogućnosti i upotrebu pomorsko-partizanskih jedinica. Prema operativnoj situaciji, flotile—odredi bi stalno ili povremeno ulazile i u sastav operativnih jedinica RM, a naročito prilikom izvođenja borbenih dejstava u rejonima gdje flotile baziraju. Osim toga, operativne jedinice RM i KoV u odbrani obale i otoka mogu pomorsko-partizanskim jedinicama postaviti zadatke, kao na primjer: prevoz materijalnih potreba za manje jedinice RM i KoV (OST, OROST, OB), uništavanje lutajućih mina, pilotiranje brodova kroz opasna i teška navigatorna područja itd. One bi također preko nadležne teritorijalne komande izvršavale zadatke za potrebe narodnih vlasti, privrednih organizacija i ostalih organa na dotičnoj teritoriji.

Na čelu flotile nalazio bi se štab koji bi, osim komandanta, politkomesara, operativnog oficira, imao još potreban broj ljudi (referente), što bi omogućilo uspješno komandovanje flotilom. Odred u okviru flotile može imati samo komandanta, dok samostalni odred (gdje se ne formira flotila) također može imati štab s najpotrebnijim referentima. Flotila bi načelno bazirala po odredima koristeći za to pogodne uvale. Štab flotile imao bi sjedište u blizini najviše teritorijalne komande, načelno na kopnu, a izuzetno na jednom od pogodnih brodova.

BRODOVI POMORSKO-PARTIZANSKIH JEDINICA

Za pomorsko-partizanske jedinice pogodni su svi brodovi i plovna sredstva koja nisu predviđena za operativne jedinice RM. Tu dolaze u prvom redu sve vrste brodova koji imaju motorni pogon

i sposobni su za plovljenje. Tu bi spadali: motorni čamci, leuti, ribarski brodovi (naročito kočice i tunolovci) motorni jedrenjaci i ostali brodovi koji su pogodni za tu svrhu. Poznato je da su se tokom NOB baš najbolje pokazale navedene vrste brodova, a naročito leuti, ribarski brodovi i motorni jedrenjaci. Od ukupno 17 naoružanih brodova Mornarice NOVJ koji su nosili oznaku NB, 12 su bili kočice ili tunolovci, dok su većinu brodova koji su nosili oznaku PČ predstavljali leuti i motorni čamci.

Ovi brodovi se izrađuju od drveta, dosta su jeftini, dobrih su pomoračkih osobina, imaju dosta veliki akcioni radijus, malu posadu, relativno su žilavi, obuka posada je jednostavna, brza i kratka, jednostavno se remontuju i opravljaju skromnim sredstvima, može im se brzo zamijeniti motor, imaju jednostavno naoružanje, lako se maskiraju, a uništenje broda ne predstavlja osjetan gubitak. Osim toga, mogu pristajati u svakoj uvali ili na neizgrađenu obalu, brodovi nisu rentabilni ciljevi (naročito za avijaciju), imaju mali gaz i mogu da plove uz samu obalu. Mogu se (privremeno) potapati u slučaju potrebe i ponovno izvaditi priručnim sredstvima.

Razmatrajući navedene osobine brodova, smatram da će oni moći uspješno izvršavati raznovrsne zadatke koje će nametnuti svenarodna odbrana, pogotovo ako se uzme u obzir kakva se dejstva mogu očekivati na našim otocima i obalskom području. Ako pretpostavimo da bi (pošto je Jadran usko more) agresor, kao glavnu snagu upotrebio avijaciju i lake pomorske snage (što su pokazali II svjetski i korejski rat), navedena vrsta brodova će, i pored velike opasnosti iz vazduha, moći uspješno izvršavati sve postavljene zadatke.

SASTAV POSADA I OPREMA BRODOVA

Posade brodova treba da čine ljudi iz onih rejona na kojima se formiraju pomorsko-partizanske jedinice. Najbolje je rješenje da posade sačinjavaju pomorci, ribari, koji ratnim rasporedom nisu predviđeni za operativne jedinice. Budući da većina brodova koji treba da uđu u sastav pomorsko-partizanskih jedinica već ima mirnodopsku posadu, načelno bi nju trebalo predvidjeti kao ratnu. Ako ovo rješenje nije moguće, ratnu posadu bi trebalo da sačinjava određeni dio mirnodopskih posada (motorist obavezno). Manji brodovi, kao što su motorni čamci, leuti i slični, a privatno su vlasništvo, najčešće u miru nemaju stalnu posadu, jer u većini slučajeva njihovi vlasnici sačinjavaju posadu. Prema tome, načelno bi trebalo da ratnu posadu na ovim brodovima čine vlasnici, odnosno lica koja dobro poznaju pogonske uređaje. Ovako je rađeno za vreme NOB gde su mnogi vlasnici brodova bili komandanti, motoristi ili mornari na svojim brodovima.

Posade bi se sastojale od komandanta, motoriste i potrebnog broja mornara. One bi se određivale prema veličini broda. Komandant i motorista bi trebalo da imaju bar minimalnu stručnu spremu, što ipak ne znači da i višegodišnji ribari ne bi na određenim vrstama brodova mogli biti komandanti, pogotovo ako se uzme u

obzir da će brodovi izvršavati zadatke na morskom području koje naročito dobro poznaju ribari iz tog kraja. Prema tome, smatram da ima dosta kadrova koji mogu popuniti posade brodova pomorsko-partizanskih jedinica. Kao rezervnu posadu svaka flotila treba da ima dopunsku četvu ili vod, u kojima bi bile proporcionalno zastupljene sve specijalnosti potrebne za popunu posada brodova.

Za brodove bi se koristila ona oprema koja se nalazi na njima. Ipak bi trebalo propisati minimalne norme opreme koju treba da imaju svi brodovi, vodeći računa o njihovoj veličini i ostalim osobinama. Brodovi moraju imati kompas (čamčani), dogled, skup pomorskih karata područja na kojem će ploviti, opremu za vez i sidrenje, pojaseve za spasavanje, nekoliko fenjera, mreže za maskiranje, a manji brodovi i vesla.

Posada bi imala lično naoružanje; automate, puške, pištolje, ručne bombe, puškomitraljeze i raketne pištolje. Naoružanje brodova zavisilo bi od njihove veličine. Motorni čamci imali bi mitraljeze, leuti mitraljez ili top od 20 mm, a veći brodovi odgovarajući broj mitraljeza, topove od 20 i 40 mm i minobacač od 81 mm. Mitraljezi i topovi obavezno bi trebalo da su univerzalni. Sve naoružanje treba da se postavi na čvrstu podlogu, jer zbog vibracija kod drvenih brodova, na automatskom oružju dolazi do kvarova. Ovo je bio jedan od problema na brodovima Mornarice NOVJ.⁶ Bojni komplet municije treba čuvati u sanducima koje smjestiti u improvizirane municijske komore. Veći brodovi bi imali po nekoliko malih dubinskih bombi koje bi se obarale ručno ili pomoću improviziranog klizača. Osim toga, pojedini brodovi bi mogli krcati i polagati neke tipove mina. Od sredstava veze imali bi semafor, aldis-lampu i prenosnu radio-stanicu. Pogonski uređaj bi bio onaj koji se zatekne na brodu. Od ABH-opreme posada bi imala gasmaske i lični komplet za degazaciju. Sanitetska oprema bi se sastojala od sandučića za prvu pomoć (prvi zavoj). Posade bi nosile uniforme, kao i pripadnici ostalih partizanskih jedinica, s tom razlikom što bi kape bile plave boje. Posadama bi trebalo obezbijediti i specijalnu odjeću za more (bunde, kišna odijela, čizme). Hrana bi se uglavnom spremala na brodu. Radi toga brodovi bi bili snabdjeveni hranom za najmanje 21 dan. Manji brodovi, koji nemaju tankiove, treba da imaju kante za vodu.

Ovdje su dati samo neki podaci o tome kako treba opremiti brodove. Veći dio opreme može se nabaviti iz lokalnih izvora, dok za ostalu treba predvidjeti novčana sredstva. Opremu bi trebalo nabavljati odmah ili postepeno.

MORNARIČKOTEHNIČKO I POZADINSKO OBEZBEĐENJE

Ovakva flotila ili samostalni odred, imala bi svoju bazu na najpogodnijem mjestu. Pošto naša obala i otoci obiluju pogodnim zali-

⁶ Kod paljbe automatska oružja su se zbog slabe podloge jako tresla, te meci iz ređenika nisu pravilno ulazili u cijev, što je dovodilo do čestih zastoja.

vima i uvalama, mjesta za baze lako se mogu odrediti. Po pravilu, izabrana uvala—zaliiv trebalo bi da brodovima pruža siguran zaklon, dobru vezu, rastresit raspored i solidno maskiranje. Svaka baza treba da ima svoju (manju) radionicu za popravak brodova. Njena veličina, količina opreme i broj radnika zavisili bi od broja i vrste brodova u flotili. U bazi bi bio navoz, kakav inače upotrebljavaju naši ribari za izvlačenje brodova, a služio bi samo za manje brodove, dok bi oni veći koristili ostale navoze. Ove radionice bi se organizirale od postojećih radionica i brodogradilišta na otocima i obali, ili disperzijom određenih strojeva, alata i opreme iz većih brodogradilišta. Radnici za radionice bi se uzeli iz istih izvora. U NOB takve radionice smo imali u Vruljama na Kornatu, Vrboskoj, (o. Hvar) i Visu.

Baze mogu imati manja priručna skladišta s najvažnijim rezervnim dijelovima, municijom, gorivom, hranom i ostalim materijalom. Sve ovo treba da se nalazi (po mogućnosti) u tipiziranim sanducima, a gorivo u bačvama. U bazi bi bila terenska pokretna kuhinja i pekara (mogle bi se koristiti lokalne). Svaka baza bi imala za svoje potrebe nekoliko brodova koji bi služili za određene svrhe. Jedan bi služio kao skladište u slučaju evakuacije, odnosno mijenjanja sjedišta baze, i na njega bi se ukrcavao materijal skladišta. Drugi bi služio za evakuaciju radionice (pokretne). Brod vodonosac bi imao tankove ili bačve za vodu. Isti takav bi prevozio gorivo. Ovi brodovi bi u slučaju potrebe mogli brzo evakuisati bazu i privremeno poslužiti kao ploveća baza. Oni bi također mogli popunjavati gorivom, hranom i vodom brodove koji su van baza, na zadatku. Ovo je važno, jer nije potrebno da brodovi zbog popune uplovljavaju ponovo u bazu. Osim toga, zbog nepostojanja saobraćajnica duž obale i otoka, najlakše je evakuaciju, disperziju i ostalo izvoditi morskim putem. Za sanitetsko zbrinjavanje najbolje je osloniti se na odgovarajuće teritorijalne jedinice kopnene vojske i na lokalne ambulante. U sastavu baze treba imati sanitetsko osoblje.

Iako bi baze bile glavni oslonac za brodove flotila, ipak bi trebalo težiti da brodovi budu što samostalniji, naročito u snabdijevanju. Bez obzira na postojanje baza, posade brodova pomorsko-partizanskih jedinica koristiće svaku mogućnost za popunu zalihama, a za popravke će se služiti mjesnim radionicama gdje momentalno baziraju ili izvršavaju zadatke i to preko teritorijalnih jedinica ili organa narodne vlasti.

Organiziranje, pa makar i skromnih baza za pomorsko-partizanske jedinice je važan zadatak, jer će bez baza teško moći da izvršavaju zadatke. Ipak organizacija baza treba da bude što jednostavnija, da baze budu što pokretljivije i efikasne u rješavanju zadatka.

UPOTREBA POMORSKO-PARTIZANSKIH JEDINICA

Pomorsko-partizanske jedinice izvršavaće zadatke u domenu teritorijalne odbrane otoka i obale, gdje su i organizirane. Dejstvo-

vaće najčešće samostalno ili će sadejstvovati ostalim teritorijalnim i operativnim jedinicama RM i KoV. Osnovni zadatak je odbrana otoka i obale u vlastitoj pozadini, i izvođenje napada i diverzija na luke i baze neprijatelja na otocima i obali koju je on privremeno zaposeo. Pomorsko-partizanske jedinice sa kopnenim i otočkim teritorijalnim, kao i partizanskim jedinicama na kopnu, biće glavni nosilac oružane borbe u neprijateljskoj pozadini. One treba da upotpune sistem pomorske odbrane i izvršavaće mnoge zadatke kao što su: kontrola mora uz otoke, obalski rub i prolaze (patrolisanjem); borba protiv neprijateljskih desanata, pomorskih diverzanata, izviđača i ubačenih dijelova; sprečavanje iskrcavanja špijuna, obavještajaca, diverzanata i drugih ubačenih lica i odbrana svih značajnijih objekata (manjih luka i baza, podvodnih električnih kablova, mostova i drugih objekata, koje inače ne obezbjeđuju operativne jedinice), osim toga, one će obezbjeđivati redovnu plovidbu u pozadini, tražiti i uništavati lutajuće mine, prevoziti jedinice, zbjegove, materijal, ranjenike; spasavaće i evakuisati stanovništvo iz ugroženog dijela obale i otoka; evakuisaće materijalna dobra (posebno privrednih organizacija); i

snabdijevaće teritorijalne i ostale jedinice na otocima. U borbama će sadejstvovati jedinicama koje dejstvuju na primorskom krilu; vodiće borbu protiv vazdušnih (helikopterskih) desanata, ubačenih i drugih neprijateljskih jedinica, održavaće veze, prevoziće obavještajce, manje desante (diverzionog karaktera), pomorske diverzante i druga lica na otoke i obalu koju je neprijatelj privremeno zaposio.

Pomorsko-partizanske jedinice će načelno sadejstvovati otočkim i kopnenim jedinicama teritorijalne odbrane.

Zadatke pomorsko-partizanskim jedinicama davaće RM (okvirno), odnosno ona bi postavljala stalne zadatke za odgovarajući rejon, otok i dio obale, dok će konkretnije zadatke izvršavati prema narednjima općinskog štaba narodne odbrane i komandi flotila—odreda. Ukoliko operativne jedinice RM izvode u dotičnom rejonu određenu operaciju (protivdesantna odbrana, sprovođenje konvoja itd.), sve pomorsko-partizanske jedinice ulaze pod neposrednu komandu RM, od koje dobijaju (u sklopu operacije) zadatke.

MIRNODOPSKE PRIPREME

Republički i općinski štabovi narodne odbrane, u saradnji s RM, odgovorni su za formiranje pomorsko-partizanskih jedinica.

Za formiranje ovih jedinica treba uraditi sljedeće:

- 1) Komisijski pregledati sve brodove koji ne ulaze u sastav operativnih jedinica RM (popisati njihove taktičko-tehničke podatke). Na osnovu broja i vrste raspoloživih brodova, broja ljudi i ostalih uslova odrediti na kojim otocima, odnosno obalskom pojasu, formirati pomorsko-partizanske jedinice (flotile, odrede), te predvidjeti

njihovu jačinu i sastav. Nakon toga treba prići organiziranju jedinica, i to po principu da se odmah organiziraju sve jedinice, a da se postepeno naoružavaju i opremaju. Posadama treba odmah odrediti ratni raspored na brodovima, vodeći računa da to bude u najvećem broju postojeće posade, dok ljudstvo za štabove flotila—odreda odrediti iz lokalnih izvora.

2) Predvidjeti (planirati) nabavku naoružanja i ostale opreme, koju čuvati u određenim skladištima na otocima ili na kopnu. Napraviti plan za popunu jedinica rezervnim motorima i to iz domaće (ratne) proizvodnje, ili iz mirnodopskih zaliha (koja se zatekne na dan mobilizacije). To isto važi i za rezervne dijelove. Međutim, pošto razna trgovinska preduzeća, odnosno predstavništva, uvijek imaju na skladištu određeni broj motora i rezervnih dijelova, ona bi planom bila obavezna da te motore i rezervne dijelove isporuče jedinicama kad to bude potrebno.

3) Predvidjeti mjesta za baze i radionice i to za svaku flotilu—odred. Na osnovu vrste brodova predvidjeti strojeve, alat i ostalo što radionica treba da ima u ratu, kao i to koja će mirnodopska radionica ili brodogradilište isporučiti opremu i kada. Najbolje rješenje za regulisanje ovog pitanja je da se lokalnim radionicama i brodogradilištima daju precizna uputstva za slučaj mobilizacije. Ljudstvo za radionice predvidjeti iz istih izvora.

4. Predvidjeti način uzbunjivanja pomorsko-partizanskih jedinica i povezivanje komande flotile—odreda s općinskim centrom veze i općinskim centrom za izviđanje, obavještavanje i uzbunjivanje. Povremeno provjeravati, te otklanjati nedostatke. Predvidjeti način povezivanja s operativnim jedinicama RM i KoV.

5) Nadležna vojnopomorska komanda RM bi trebalo da izradi opće taktičko-operativno pravilo i borbena uputstva za upotrebu pomorsko-partizanskih jedinica.

6) Na osnovu iskustava iz borbi na moru u NOB treba izraditi nacrt za određeni tip broda, koji bi se u ratnim uslovima serijski gradio za potrebe pomorsko-partizanskih jedinica.

7) Na brodovima koji se predviđaju za pomorsko-partizanske jedinice, a uz pomoć radnih organizacija i privatnih vlasnika (još u miru), treba pojačati palube brodova na mjestima gdje će se montirati naoružanje, odnosno kod svake novogradnje postaviti određene zahtjeve koji su u vezi sa potrebama narodne odbrane.

ZAKLJUČAK

Na kraju želim napomenuti da mi je bila namjera da u ovom napisu iznesem mišljenje o jednom aspektu naše pomorsko-teritorijalne odbrane. Izneseni stavovi su u svakom slučaju za diskusiju,

pogotovo zato jer se i sam pojam pomorsko-partizanska jedinica (koliko mi je poznato) nije do sada upotrebljavao u literaturi i materijalima koji obrađuju ovu materiju. Smatram da će ovaj napis znatno doprinijeti da se ovom pitanju posveti ona pažnja koju sa stanovišta odbrane zemlje zaslužuje.

Poručnik bojnog broda
Kazimir PRIBILOVIĆ, prof.

LITERATURA:

Zakon o narodnoj odbrani

Iskustva narodnooslobodilačkog rata, Beograd 1965.

Dr Petar Kleut: „Partizanska taktika i organizacija“, Beograd 1965.

Rajko Tanasković: „Pitanja partizanskog ratovanja“, Beograd 1964.

Kegl i Menson: „Pomorski rat u Koreji“, Beograd 1966.

Bofr: „Uvod u strategiju“, Beograd 1968.

Kontraadmiral J. Grubelić: „Saobraćaj na moru i naša pomorska privreda u ratu“, „Mornarički glasnik“ br. 3, 1965.

Kontraadmiral Josip Žužul: „Priprema trgovačke mornarice i ribarske flotile za odbranu našeg mora i obale“, „Mornarički glasnik“ br. 1, 1968.

Operativna dokumentacija Mornarice NOVJ, arhiv Vojnopomorskog muzeja, Split

Dnevnik admirala Jadrana, mikrofilm, London, kopija Vojnopomorski muzej, Split